

Raport de cercetare ȘCOALA DE BANI DIN BIBLIOTECĂ

Autor: Dr. Camelia Crișan

Sumar executiv

Cercetarea noastră a relevat că atât copiii, cât și adulții au cunoștințe financiare semnificativ îmbunătățite ca urmare a participării acestora la cursurile din proiectul Școala de bani din bibliotecă. Adulții consideră cursurile utile și le cresc încrederea în capacitatea de a lua decizii financiare mai bune. În același timp, le crește îngrijorarea cu privire la situația lor financiară. Cursul este considerat mai util de către persoanele care au un loc de muncă, de asemenea la nivelul acestora au loc schimbări atitudinale mai mari decât la nivelul persoanelor care la data completării chestionarului nu aveau un loc de muncă.

Context

Prezentul raport de cercetare a fost realizat în cadrul proiectului Școala de bani din bibliotecă, implementat de Fundația Progress în 90 de biblioteci rurale, mic urbane și județene care are scopul de a dezvolta competențele financiare ale grupurilor vulnerabile, în special persoane cu domiciliul în mediul rural. Proiectul vizează măsurarea acumulării de cunoștințe, precum și evaluarea unor schimbări atitudinale privind relația respondenților adulți cu banii, utilitatea cursului, îngrijorarea privind situația lor financiară și nivelul lor de încredere față de deciziile financiare pe care le vor lua.

Proiectul implică livrarea a două seturi distincte de competențe, una pentru copii cu vârsta cuprinsă între 10 și 16 ani și una pentru adulți (persoane cu vârsta minimă de 16 ani, vârsta de la care e legal să ai contract de muncă). Competențele formate copiilor se bazează exclusiv pe cursul din cadrul programului BCR – Școala de bani, respectiv: Inteligența financiară pentru copii. Pentru adulți, cursurile au cuprins conținuturi din două cursuri ale Școlii de bani, respectiv: Relația mea cu banii și Echilibrat la cumpărături, precum și crearea unor abilități digitale cum ar fi: realizarea unui cont pe ghișeul.ro și conștientizarea riscurilor și pericolelor care vin din online precum: tentative de fraudă

electronică, site-uri false, metoda accidentul și furtul de identitate online. Cursurile cu copiii s-au realizat în una, maxim două întâlniri, iar cele cu adulții pe parcursul a trei întâlniri. Bibliotecarii au început cursurile în comunitate cu copiii, urmând ca prin intermediul acestora să atragă și adulții la întâlniri.

Metodologia cercetării

Bibliotecarii au fost instruiți referitor la metodologia de testare. Aceasta s-a desfășurat pe modelul creion-hârtie, participanții au completat un chestionar de testare inițială înainte de realizarea cursurilor și același chestionar de evaluare la sfârșitul cursurilor. Bibliotecarii au colectat chestionarele completate pre- și post- și au notat scorurile în dreptul fiecărei persoane. Tabelul cu scorurile individuale pre- post- au fost trimise apoi spre Fundația Progress pentru analiză.

Perioada testării a fost noiembrie 2023 – aprilie 2024, iar până la această dată au completat chestionarele 1221 copii și 1639 adulți.

Descrierea instrumentelor de cercetare

Chestionarul pentru copii a cuprins 5 întrebări, închise cu răspunsuri pre-codificate, cu mai multe variante corecte de răspuns. Chestionarul pentru adulți a cuprins 10 întrebări de cunoștințe, 3 întrebări de evaluare atitudinală, respectiv: cât de utile consideră respondenții cursurile, cât de îngrijorați sunt pentru situația lor financiară și cât de încrezători sunt la momentul completării că iau decizii financiare bune. Atitudinile au fost evaluate prin intermediul unei scale Likert cu 7 trepte. Chestionarul a mai cuprins și trei întrebări care vizau aspecte socio-demografice, respectiv: genul, vârsta și dacă la momentul completării persoana respectivă era angajată sau nu.

Analiza datelor

A. Educația financiară pentru copii

Chestionarul a fost completat de 1221 respondenți, datele au fost distribuite normal atât la chestionarul inițial ($M=4.85$, $AS=1.22$), cât și pentru chestionarul final ($M=6.33$, $AS=2.21$). Întrucât indicii de boltire și asimetrie erau în parametrii specificați de literatură,

am procedat la realizarea testului t pe eșantioane perechi, unde $t(1220)=-43.32$, $p<.01$, ca urmare respingem ipoteza nulă. Rezultă că există diferențe robuste între evaluarea finală și evaluarea inițială a respondenților, cu o mărime largă a efectului (Cohen's $d > 0.8$), ceea ce înseamnă că cercetarea noastră are implicații semnificative. În termeni practici, respondenții noștri și-au însușit în mod semnificativ cunoștințe noi financiare, ca urmare a cursului realizat la bibliotecă.

B. Educația financiară pentru adulți

Chestionarul final a fost completat de către 1639 respondenți. Vârsta acestora a variat între 16 și 86 de ani ($M=33$, $AS=15.82$). Au fost 397 de bărbați și 1242 femei, 594 de persoane angajate și 1045 care nu erau angajate la momentul completării chestionarelor.

Rezultatele de la chestionarul inițial au fost: cunoștințe financiare ($M=8.04$, $AS=2.15$), utilitatea inițială percepută a cursurilor ($M=5.17$, $AS=1.82$), gradul inițial de îngrijorare cu privire la situația financiară a respondenților ($M=4.14$, $AS=1.41$), gradul inițial de încredere în capacitatea de a lua decizii financiare bune ($M=4.53$, $AS=1.54$). Rezultatele la chestionarul final au fost: cunoștințe financiare ($M=10.2$, $AS=1.71$), utilitatea finală percepută a cursurilor ($M=5.77$, $AS=1.50$), gradul final de îngrijorare cu privire la situația financiară a respondenților ($M=4.74$, $AS=1.38$), gradul final de încredere în capacitatea de a lua decizii financiare bune ($M=5.34$, $AS=1.37$). Datele au fost distribuite normal, cu indicii de boltire și asimetrie în parametrii specificați de literatură.

Pentru toate variabilele testate am utilizat testul t pentru eșantioane perechi obținând următoarele rezultate:

- a. Cunoștințe inițiale vs finale, $t(1638)=-49.87$, $p<.01$
- b. Utilitatea percepută a cursului, inițial vs final, $t(1638)=-11.57$, $p<.01$
- c. Îngrijorarea cu privire la situația financiară, inițial vs final $t(1638)=-14.46$, $p<.01$
- d. Încrederea de a lua decizii financiare mai bune, inițial vs final $t(1637)=-18.89$, $p<.01$.

În baza acestor rezultate respingem ipoteza nulă, ceea ce înseamnă că există diferențe semnificative între toate aspectele cercetate, respectiv participanții au mai multe cunoștințe la finalul cursului, percep cursul ca fiind util și le crește încrederea în capacitatea lor de a lua decizii financiare mai bune. În egală măsură observăm că

participanților la studiul nostru le crește și gradul de îngrijorare referitor la situația lor financiară, între momentul inițial și cel final de completare al chestionarului.

Pentru scorurile inițiale versus cele finale avem o mărime largă a efectului (Cohen's $d > 0.8$), ceea ce înseamnă că cercetarea noastră are implicații practice semnificative. Pentru îngrijorare și încrederea referitoare la luarea deciziilor financiare, mărimea efectului este medie (Cohen's $d > 0.4$, respectiv Cohen's $d > 0.4$), iar pentru utilitatea percepută mărimea efectului este scăzută (Cohen's $d > 0.2$). Implicațiile practice ale cercetării pentru utilitate sunt limitate.

Am identificat și alte corelații semnificative. Acestea sunt între vârstă și nivelul cunoștințelor inițiale ($r = -.216$, $p < .01$), între vârstă și nivelul cunoștințelor finale ($r = -.183$, $p < .01$) și între vârstă și încrederea inițială a participanților care au venit la curs ($r = .092$, $p < .05$).

Aceste rezultate sugerează că cu cât crește vârsta respondenților, cu atât rezultatele acestora la testarea inițială și finală a cunoștințelor scade, respectiv respondenții mai tineri au rezultate mai bune la testele de cunoștințe inițiale și finale decât respondenții mai în vârstă. De asemenea, respondenții mai tineri tind să aibă încredere inițială mai mare în propriile competențe financiare decât cei mai în vârstă.

Am mai identificat diferențe de gen între femei și bărbați în ceea ce privește scorul inițial la testarea cunoștințelor financiare, în sensul că femeile au luat un punctaj inițial mai mare ($p < .05$). De asemenea, avem diferențe semnificative între persoanele angajate și cele care nu sunt angajate la aproape toate aspectele cercetate: utilitate inițială - $t(1637) = 2.65$, $p < .05$, îngrijorare inițială - $t(1637) = 5.00$, $p < .01$, încredere inițială - $t(1637) = 5.47$, $p < .01$, scor final - $t(1637) = 3.65$, $p < .01$, utilitate finală - $t(1637) = 5.81$, $p < .01$, îngrijorare finală - $t(1637) = 6.30$, $p < .01$ și încredere finală - $t(1637) = 4.34$, $p < .01$ cu excepția testării inițiale. În toate cazurile în care avem diferențe, mediile mai mari le au persoanele angajate. Așadar, respingem în acele cazuri ipoteza nulă și concluzionăm că în cazul persoanelor angajate vedem un efect mai mare pentru fiecare variabilă testată decât în cazul celor care nu aveau loc de muncă în momentul completării interviului.

Concluzii

Acest proiect își atinge scopul de a livra cunoștințe financiare atât copiilor, cât și adulților, incrementul de cunoaștere fiind semnificativ și cu o mărime a efectului ce are implicații practice.

Cursurile contribuie și la schimbări atitudinale, ele sunt considerate utile și cresc moderat încrederea pe care participanții o au pentru viitoarele lor decizii financiare. Însă, un efect interesant și care ne dă de gândit îl are schimbarea atitudinală privind atitudinea de îngrijorare. Participanților le crește moderat gradul de îngrijorare privind situația lor financiară ca urmare a participării la curs. Acest lucru nu este neapărat rău, dacă el conduce la schimbări comportamentale în ceea ce privește relația respondenților cu banii și creșterea cumpărării la cumpărături, respectiv o mai mare grijă la interacțiunea financiară online. Este important de luat în calcul și vârsta respondenților, având în vedere că media de vârstă a celor care au completat până acum acest chestionar este de 33 de ani.

Recomandări pentru cercetări viitoare

Este important ca această cercetare să se constituie într-un benchmark pentru viitoare demersuri asemănătoare. Cercetarea trebuie să se extindă către un număr mai mare de respondenți, cu un echilibru mai bun pe categorii de vârstă, gen și raport dintre persoanele angajate, respectiv cele care la data cercetării nu au un loc de muncă. De asemenea, ar putea fi operaționalizat conceptul de îngrijorare, precum și cel de încredere și identificate chiar relații cauzale între cele 3 tipuri de atitudini măsurate.

Despre autorul acestui studiu

Camelia CRIȘAN este doctor în sociologie din anul 2012, cu o teză în domeniul responsabilității sociale a corporațiilor. Camelia este lector universitar la Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București. A publicat texte academice la edituri de prestigiu din străinătate, articole științifice și a făcut parte dintr-o echipă de cercetare avansată a unui proiect Horizon 2020. Între 2009 și 2014 a fost managerul de training al programului național Biblionet, finanțat de Fundația Bill și Melinda Gates. A oferit consultanță rețelelor de biblioteci publice din Moldova, Ucraina, Georgia și Columbia. Este inițiatoarea conferinței internaționale Occupy Library, primul eveniment internațional dedicat dezvoltării bibliotecilor din România, zona Mării Negre, MEDA și Caucaz care se va desfășura în anul 2024 la Milano. Mai multe detalii aici: www.occupylibrary.net